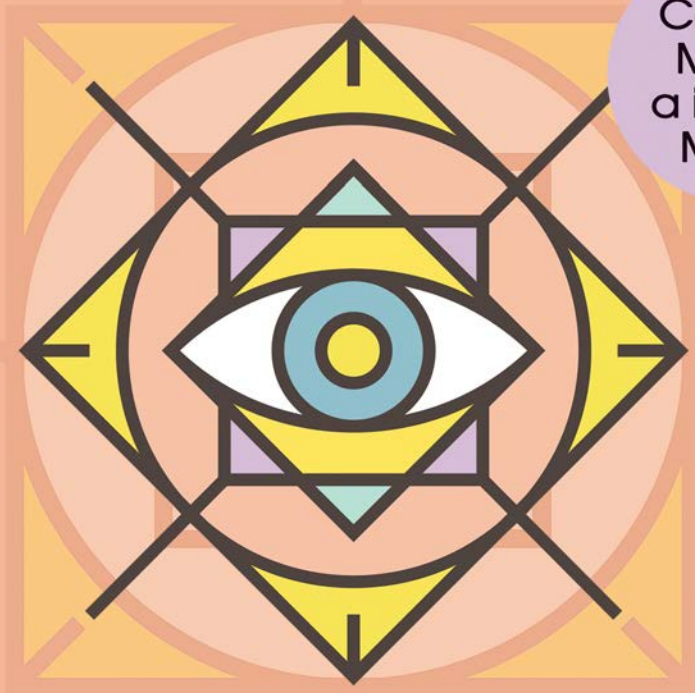

NICULESCU

mini FILOSOFIA pe înțelesul tuturor

Cartea
MICĂ
a ideilor
MARI

Jonny Thomson

Jonny Thomson

MiniFILOSOFIA pe înțelesul tuturor

Cartea MICĂ a ideilor MARI

Traducere de Maria Tudose

NICULESCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
THOMSON, JONNY

Minifilosofia pe înțelesul tuturor : cartea mică a ideilor mari / Jonny Thomson ; trad. de Maria Tudose. -
București : Editura Niculescu, 2022

Index

ISBN 978-606-38-0674-2

I. Tudose, Maria (trad.)

1

© 2021 Jonny Thomson (text and illustrations)

Titlu original: *MINI PHILOSOPHY. A Small Book of Big Ideas*, by Jonny Thomson

© Editura NICULESCU, 2022

Bd. Regiei 6D, 060204 – București, România

Telefon: 021 312 97 82; Fax: 021 314 88 55

E-mail: editura@niculescu.ro

Internet: www.niculescu.ro

Comenzi online: www.niculescu.ro

Comenzi e-mail: vanzari@niculescu.ro

Comenzi telefonice: 0724 505 380, 021 312 97 82

Redactor: Renata Roșu

Tehnoredactor: Șerban-Alexandru Popină

Copertă: Carmen Lucaci

ISBN 978-606-38-0674-2

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei cărți nu poate fi reprodusă sau transmisă sub nicio formă și prin niciun mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv prin fotocopiere, înregistrare sau prin orice sistem de stocare și accesare a datelor, fără permisiunea Editurii NICULESCU.

Orice nerespectare a acestor prevederi conduce în mod automat la răspunderea penală față de legile naționale și internaționale privind proprietatea intelectuală.

Editura NICULESCU este partener și distribuitor oficial **OXFORD UNIVERSITY PRESS** în România.

E-mail: oxford@niculescu.ro; Internet: www.oxford-niculescu.ro

Cuprins

Introducere 10

ETICĂ

Platon, despre Invizibilitate 14

Bentham, despre Calcularea
moralității 16

Aristotel, despre Calea de mijloc 18

Kant, despre „Cum ar fi dacă
toată lumea ar face acest lucru?!” 20

Rand, despre Egoism 22

Comte, despre Altruism 24

Abelard, despre Cele mai bune
intenții 26

Singer, despre Favoritism 28

Kant, despre Cum să nu tratezi
oamenii 30

d'Aquino, despre A merge la război 32

Singer, despre Discriminarea
de specie 34

Zimbaro, despre Cum devii rău 36

Clifford, despre Etica credinței 38

Lovelock, despre Mama Natură 40

EXISTENȚIALISM

Sartre, despre Reaua-credință 44

Existențialismul și Neantul 46

de Montaigne, despre Memento
Mori 48

Nietzsche, despre Cum să fi
puternic 50

Heidegger, despre Mortalitate 52

Camus, despre Absurditate 54

Schopenhauer, despre Plictiseală 56

Sartre, despre Alți oameni 58

Nietzsche, despre Recurența Eternă 60

Kierkegaard, despre Sferele
existenței 62

Hegel, despre Stăpâni și sclavi 64

Camus, despre Revoltă 66

de Beauvoir, despre Feminism 68

Fanon, despre Existențialismul
de culoare 70

ARTE

Wabi-Sabi, despre Frumusețea
frântă 74

Aristotel, despre Relaxare.....	76
Kant, despre Frumos și Sublim	78
Schopenhauer, despre Muzică	80
Goethe, despre Teoria culorilor	82
Harari, despre Miturile colective	84
Jung, despre Ecranul de selectare a personajelor	86
Joker, despre Nihilism	88
Nietzsche, despre Apollo și Dionysos.....	90
Adorno, despre Industria culturii.....	92
Thanos, despre Ecoterorism	94
Estetica japoneză, despre Spațiile goale.....	96

SOCIETATE ȘI RELAȚII

Platon, despre Iubirea adevărată.....	100
de Montaigne, despre Pasiunea risipită	102
de Grouchy, despre Părinții iubitori	104
Murdoch, despre A vedea ce e mai bun în oameni	106
Weber, despre A munci până târziu în noapte	108
Du Bois, despre Dubla conștiință.....	110
Wollstonecraft, despre Primul val de feminism	112
Marx, despre Lupta claselor sociale	114

Confucius, despre Apartenență	116
Hegel, despre Spiritul lumesc (Weltgeist)	118
Appiah, despre Caracterul cosmopolit	120
MacKinnon, despre Regulile nedrepte	122
Burke, despre Cum manierele îl definesc pe om	124
Arendt, despre Banalitatea răului.....	126

RELIGIE ȘI METAFIZICĂ

Al-Kindi, despre Cauza primă a justificării existenței realității	130
Freud, despre Sfântul Tată.....	132
Paley, despre Analogia ceasornicarului	134
Hume, despre Rău.....	136
Descartes, despre A dovedi existența lui Dumnezeu prin logică.....	138
Feuerbach, despre Dumnezeu reflectă chipul omului	140
Pascal, despre Pariul asupra existenței lui Dumnezeu	142
Marx, despre Religia ca drog al poporului.....	144
Berkeley, despre Existență și percepție.....	146

Hume, despre Miracole	148
Spinoza, despre Identitatea lui Dumnezeu	150
Budismul zen, despre Kōan	152

LITERATURĂ ȘI LIMBAJ

Campbell, despre Asemănarea miturilor	156
Huxley, despre Minunata lume nouă	158
Beckett, despre Așteptare	160
Orwell, despre Dublugândit	162
Kafka, despre Alienare	164
Proust, despre Amintirile involtare	166
Romanticii, despre Poezia naturii	168
Radford, despre Ficțiune	170
Aristotel, despre Retorică	172
Shelley, despre Oamenii de știință malefici	174
Chomsky, despre Învățarea limbilor	176
Derrida, despre Cuvinte	178
Wittgenstein, despre Jocurile de cuvinte	180
Structuralismul, despre Binaritate	182

ȘTIINȚĂ ȘI PSIHLOGIE

Bacon, despre Metoda investigativă	186
Kuhn, despre Schimbările de paradigmă	188
Heidegger, despre Ce ne face tehnologia	190
Heraclit, despre Continua schimbare a sinelui	192
Libet, despre A lua decizii	194
Popper, despre Pseudoștiință	196
Turing, despre Roboți versus Oameni	198
Asimov, despre Legile roboticii	200
Fermi, despre Extraterestri	202
Godfrey-Smith, despre Celelalte minți	204
Freud, despre Personalitate	206
Piaget, despre Psihologia dezvoltării	208
Terapia Gestalt, despre A sta degeaba	210

FILOSOFIA DE ZI CU ZI

Aristotel, despre Prietenie	214
de Beauvoir, despre Instinctul matern	216
Rousseau, despre Copilărie	218
Foucault, despre Disciplină	220

Stoicismul, despre A privi de la depărtare.....	222
Freud, despre Impulsul către moarte.....	224
Frankl, despre A oferi un înțeles suferinței	226
Epicur, despre Plăcere.....	228
Husserl, despre A te holba la copaci.....	230
Stoicismul, despre A alege cum reacționăm	232
Thoreau, despre Mers	234
Sun Tzu, despre A ieși învingător la jocurile de societate	236
Harvey, despre Insomnie	238

ȘTIINȚĂ ȘI MINTE

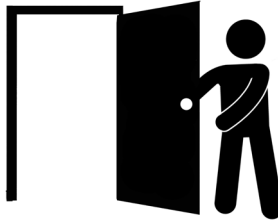
Descartes, despre Elfii portocalii zburători.....	242
Locke, despre A fi în mintea ta.....	244
Platon, despre A vedea lumina.....	246
Piron, despre Suspendarea judecății.....	248
Hume, despre Lebedele negre	250
Buridan, despre Măgarii indeciși.....	252
Socrate, despre A pune totul la îndoială	254
Aristotel, despre Legile fizicii.....	256
Eubulide, despre Grămezile de pietre.....	258

Descartes, despre Cugetare.....	260
Hume, despre Teoria pachetului	262
Kant, despre Crearea lumii	264
Chalmers, despre Gândurile creioanelor	266
Clark și Chalmers, despre Extinderea minții.....	268

POLITICĂ ȘI ECONOMIE

Hobbes, despre A crea guverne.....	272
Machiavelli, despre Cum să fii rege.....	274
Ibn Khaldun, despre Ascensiunea și prăbușirea imperiilor	276
Herder, despre Naționalism	278
Tucidide, despre Războaiele inevitabile.....	280
Marx, despre Istoria mondială	282
Burke, despre Înțelepciunea strămoșilor noștri.....	284
Paine, despre Revoluții	286
Smith, despre Mâna invizibilă.....	288
Tocqueville, despre Protejarea democrației.....	290
Kant, despre Pacea mondială.....	292
Gandhi, despre Non-violență.....	294
Engels, despre Piața ideilor	296
Fukuyama, despre Sfârșitul istoriei.....	298
Mulțumiri.....	300
Index	301

Introducere

Uneori, în jurul filosofiei există o aură care îi descurajează pe oameni. Nu sunt sigur dacă ea izvorăște din obiceiul filosofilor de a folosi adesea cuvinte precum „eronat”, atunci când „greșit” ar suna la fel de bine, sau pentru că pomenesc cu nonșalanță câte ceva despre Grecia antică aproape în fiecare propoziție. Dar lucrurile nu trebuie să stea așa, și tocmai de aceea am scris această carte.

Filosofia ar trebui să fie abordabilă, ar trebui să fie practică, ușor de înțeles și accesibilă. Dar mai presus de toate, ar trebui să fie distractivă.

În *MiniFILOSOFIA pe înțelesul tuturor*, explic idei filosofice într-un mod prin care pot fi înțelese și prin care pot capta atenția. Nu pot promite că nu voi folosi cuvinte lungi, întortocheate și inventate, dar, dacă o voi face, promit să mă asigur că ele vor avea un sens la sfârșitul explicației fiecărui concept filosofic. Aceasta este o carte pentru oricine a auzit nume precum Platon, Descartes sau de Beauvoir, dar care le cunoaște foarte vag ideile. Este o carte pentru oricine vrea să știe ce reprezintă, de fapt, structuralismul, fenomenologia sau existențialismul fără să se aventureze prin stufoasele volume filosofice care te lasă, la final, mai confuz decât erai la început. Sper să scot filosofia din sinistrul turn de fildeș în care se află acum și să o aduc în sufragerii, cafelele sau în drumul către serviciu.

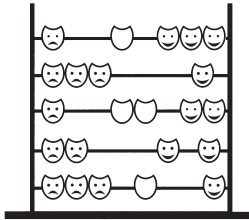

În orice situație te-ai afla, atunci când ești pasionat de un subiect, ești dispus să-l explici pe cât de simplu posibil. Totuși, să faci acest lucru ar putea, într-o anumită măsură, să-i micșoreze importanța sau să-l desconsidere. Însă, uneori, avem nevoie doar de un prim pas sau un punct de plecare. Așa că, dacă totul merge conform planului, această carte va prezenta ideile filosofilor într-un mod care te va face să vrei să citești mai mult. Este o hartă a întregului subiect.

Cred cu tărie că toată lumea își pune întrebări de natură filosofică și că toată lumea poate practica filosofia. Astfel că, pentru a începe, am putea primi un mic ajutor de la unele dintre cele mai importante minți ale istoriei.

Bentham

despre Calcularea moralității

Cum ar fi să existe o cale prin care să-ți dai seama ce ar trebui să faci? Nu ar fi extraordinar dacă ai avea un mic instrument care să-ți indice cum să te porții în orice situație?

Asta este ceea ce a încercat să facă Jeremy Bentham, filosoful englez din secolul XVIII, cu *calculul hedonist* (*calculul fericirii*).

Bentham este părintele teoriei etice normative (care se ocupă cu modul în care ar trebui să acționăm), cunoscută drept utilitarism. Aceasta afirmă faptul că o acțiune este considerată corectă sau greșită pe baza consecințelor pe care le produce. Mai exact, dacă o acțiune produce mai multă utilitate sau plăcere, atunci este corectă; dacă produce suferință sau durere, atunci este greșită. În cuvintele lui: „Binele și răul se măsoară prin ceea ce produce cea mai mare fericire celui mai mare număr de oameni.”

Deci, potrivit lui Bentham, Robin Hood* ar fi moral; Butch Cassidy** nu ar fi. Cel de-al Doilea Război Mondial a fost bun (pentru Aliați); Gînghis Han nu a fost. Să ucizi o

---

* Personaj din folclorul englezesc, cunoscut pentru că îi jefuia pe bogați pentru a da la săraci. (*n.tr.*)

** Vestit jefuitor american de trenuri și bănci de la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX. (*n.tr.*)

persoană pentru a salva zece este corect; să pornești un război pentru a recupera o prințesă care a fost răpită nu este. Mai simplu: fă-i pe oameni fericiți și redu la minimum suferința. Privește consecințele acțiunilor tale.

Totuși, există o întrebare importantă: cum putem fi *siguri* de rezultatul pozitiv sau negativ al acțiunilor noastre? Răspunsul lui Bentham: calculul hedonist!

Bentham spune că ar trebui să luăm în calcul plăcerea și durerea provocate de toate acțiunile ținând cont de șapte criterii diferite: intensitate, durată, probabilitate, proximitate, fertilitate (va crea mai multă plăcere?), puritate (durerea va crea mai multă durere?) și amplitudine. Cu cât cunoaștem mai multe despre fiecare criteriu în parte, cu atât vom cunoaște mai multe despre consecințele acțiunilor noastre.

Deci, având la îndemână calculul hedonist, scrie toate răspunsurile, adună-le și *voilà!* Acum știi cum ar trebui să te porțezi. Ce-ar putea fi mai ușor de atât? Este o morală pentru era matematicii: etică pentru raționali. Nu mai ai de ce să-ți faci griji! ... Să sperăm doar că ai la dispoziție o oră sau două pentru a pune totul cap la cap.

Comte

despre Altruism

Ești acasă de Crăciun și toată lumea se uită la televizor în cealaltă cameră. În timp ce cauți o gustare, observi o cutie cu bomboane sofisticate de ciocolată în care a mai rămas doar una. Este preferata ta. Însă *tuturor* le place acea bomboană. În acel moment, întreaga ta ființă devine un câmp de luptă între forțele gemene ale egoismului și altruismului. Care dintre ele va câștiga? Vei mânca bomboana?

Potrivit filosofului francez Auguste Comte, cel care inventat termenul de „altruism”, trebuie să-ți impui cu bună știință rațiunea pentru a-ți depăși egoismul. Altruismul *poate* câștiga, dar numai dacă ne acordăm timpul necesar pentru a-l antrena și îmbunătăți.

Lui Comte îi plăcea să creadă că știe multe despre natura umană, iar multe dintre tezele lui sunt bazate pe ceea ce astăzi numim „psihologie evoluționistă” (deși a murit în 1857, cu doi ani înainte de publicarea lucrării *Originea speciilor* a lui Darwin). Comte considera că fiecare dintre noi este împins de niște „forțe afective” puternice care sunt covârșitor de egoiste și că natura noastră este aceea de a avea grijă de noi înșine și de a obține ceea ce putem.

Dar nu credea că suntem sclavii biologiei sau că dorințele noastre reprezintă o cale predestinată. Cu toții suntem înzestrați cu niște minți atât de incredibile, încât putem depăși sau evada din orice fatalism genetic. De aceea pare că se dezlănțuie o luptă între „personalitatea” noastră pe de-o parte, sau ceea ce numim „individualism” și, pe de cealaltă parte, „colectivism”, care reprezintă dorința de a avea grijă unii de alții. Este o luptă de tipul „eu” versus „noi”.

Pentru a câștiga bătălia, ne putem antrena să ne depășim egoismul natural și să ne pese mai mult de ceilalți. De fapt, facem deja acest lucru prin acțiunile noastre de zi cu zi. Spre exemplu, cei mai mulți dintre noi ar ține ușa deschisă pentru altcineva. Nu ne oferă niciun beneficiu, dar ajutăm altă persoană. Mai mult, este un gest atât de obișnuit, încât facem asta aproape automat. Altruismul poate fi programat pentru a fi așa, chiar și la un nivel mai înalt.

Potrivit lui Comte, toate acestea nu sunt chiar un fleac. Are legătură cu o viață împlinită de fericire și „stabilitate” pentru noi toți. Egoistul care „nu iubește nimic altceva decât sinele” este condamnat la un „entuziasm incontrolabil”; cu alte cuvinte, întotdeauna va dori mai mult și mai mult (un sentiment reevocat o sută de ani mai târziu de Schopenhauer, vezi pagina 56). Adevărata satisfacție depinde de negarea individualității căreia îi pasă doar de propriile dorințe arzătoare și efemere și, în schimb, de a trăi complet pentru altcineva sau altceva. Perfecțiunea vine din proiectarea simpatiilor noastre *în lume*.

Așadar, în cazul în care te gândești dacă să mănânci acea bomboană, rămâi fidel abilităților tale umane superioare. Se poate ca toate instinctele să-ți spună s-o mănânci dintr-o înghițitură, dar ești mai bun de-atât. Nu ești o mașinărie biologică, programată în mod servil să obțină tot ce poate. Altruismul ne face să fim mai mult de-atât și îți va aduce o fericire mult mai puternică.

Sartre

despre Reaua-credință

De câte ori ai dat vina pe cineva sau pe ceva pentru un lucru pe care l-ai făcut? Cât de des te înfurii, spunând „Dacă nu ar fi fost *lucrul acela*, atunci aș fi putut face *asta!*”? Le porți pică șefului, profesorului, părinților sau prietenilor tăi pentru că „te-au împins” să faci ceva?

Jean-Paul Sartre, existențialistul francez din secolul XX, a identificat aceste sentimente și le-a clasificat drept „rea-credință” (sau *mauvaise foi*, dacă ești bun la accent).

Să alegi nu este întotdeauna ușor. Este un fapt însoțit de responsabilitate, așteptări și presiunea de a ști că ceea ce alegem are un impact asupra tuturor lucrurilor. Este de departe mai ușor să ni se spună ce să facem, decât să alegem ce să facem.

Sartre susține, deci, că inventăm povești, reguli și legi proiectate în mod explicit pentru a ne *lua libertatea* și pentru a ne obliga să ne negăm alegerile. Acestea ar putea veni din partea normelor sociale ca „nu răspunde imediat la un mesaj” sau legile formale precum „nu fura”.

„Reaua-credință” apare în acele momente în care, prin intermediul acestor structuri, ne ascundem complicitatea – atunci când pretindem că regulile externe „ne forțează”

să facem un anumit lucru. Un concept, o regulă sau o normă nu ne poate forța să facem nimic. Doar tu poți decide să faci un anumit lucru.

Fiecare moment din fiecare zi solicită o alegere. Avem libertate în fiecare secundă a vieții. Nimic nu ne poate lua asta. Suntem „condamnați să fim liberi”.

Sartre le-a cerut studenților săi și tuturor existențialiștilor să-și recunoască propria putere de alegere. Ca să eviți reaua-credință ai nevoie de o schimbare radicală de mentalitate: nu trebuie să fii supărat pe profesorul tău, căci *ai ales* să fi la școală. Nu te poți înfuria că ai primit o amendă pentru depășirea vitezei atunci când tu *ai ales* să depășești viteza. Nu poți fi surprins atunci când prietenul tău, care are cunoscutul obicei de a fi nepoliticos, este nepoliticos cu tine. În fiecare dintre cazuri tu ești cel care a făcut o alegere, astfel că tu trebuie să suporti și consecințele.

Reaua-credință reprezintă negarea propriei noastre complicități în cadrul evenimentelor, ascunderea responsabilității și retragerea lașă de la a fi cine vrem să fim. Ni se pare mult mai ușor să ne lăsăm servil purtați de val, dar în modul acesta ne lăsăm în urmă identitatea existențială. Înfurie-te, fii deprimat, înjură, dar amintește-ți că ești furios numai pe tine – tu ai ales acest moment. Tu ai ales această viață.

Nietzsche

despre Cum să fii puternic

Când o să cedezi? Când o să te afecteze în sfârșit munca neîncetată, suferința și glumele banale? Asta este viața ta, singura ta viață și o irosești acționând timid, servil și anost. Chiar este acesta punctul în care ne-au adus milioane de ani de evoluție? Cu toții ne-am defectat, iar acum suntem doar o „regresie a umanității” smiorcăită și lipsită de fond.

Așa vedea Friedrich Nietzsche modernitatea în a doua jumătate a secolului XIX.

În centrul vieții se află dorința de a deține puterea. Din punct de vedere biologic, există o luptă de tip darwinian ce are loc pentru ca noi să ne depășim genele, dar, mai mult decât atât, instinctul universal al vieții este acela de a controla, de a domina și de a obține ceea ce vrem. Se întâmplă cu rădăcinile copacilor care sparg betonul, la fel cum se întâmplă cu un cerb care se duelează cu rivalul lui. Nici omul nu este diferit în această privință.

Puterea, noblețea și rezistența erau celebrate și idolatrizate. La un moment dat eram războinici spartani care nu aveau remușcări, samurai neînfricați și ucigași de

dragoni nordici. Eram oameni mândri și curajoși care scriau epopei despre eroi și cuceritori. Cumva, lucrurile nu au mers bine. Ne-am scăpat din ochi identitățile nobile.

Câteva boli perfide, adică modestia, compasiunea și mila, au infectat omenirea în jurul aceleiași perioade. Purul, sărmanul și pateticul au fost deodată ridicați la rang de divinități și sfinți. Astăzi, să fii mânios și mândru este văzut drept un „păcat de moarte”. Marele războinic Thor și luptătorul Hercule au dispărut din lumina reflectoarelor. A apărut sărmanul fiu al tâmplarului din Nazaret, care a murit umilit pe o cruce.

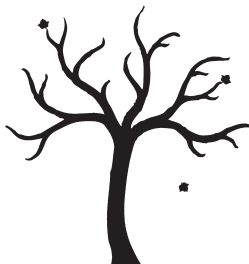
Această schimbare este contrară oricărei forțe motrice naturale a vieții. Este o „voință spre neant” și ne neagă propriul impuls de a trăi, care este miezul a tot ce înseamnă natură: *dorința de a deține puterea*.

Deci, odată ce am devenit puternici și am mers spre păcat, acum suntem forțați să întoarcem această dorință spre interior. Căci ne este interzis să dominăm, dorința noastră se consumă *pe sine* sub forma „vinovăției” și a „conștiinței”. Umanitatea „se sfâșie, se persecută, se roade, se tulbură și se maltratează” de una singură, căci reprimăm ceea ce este uman. Suntem ca un lup sălbatic, constrâns și redus la tăcere, care se „lovește de unul singur de barele cuștii”.

Potrivit lui Nietzsche, această condiție este mortală. Trebuie să reafirmăm toate aspectele primordiale ale vieții. Trebuie să reinstaurăm noblețea și puterea. Trebuie să *trăim* din nou curajos și fără rușine. Aceasta este dorința de a deține puterea.

Wabi-Sabi

despre Frumusețea frântă

Ceva frânt poate fi de o frumusețe profundă. O curte cu sculpturi acoperite de mușchi, o dumbravă de pomi veștejiți sau un castel dărăpănat au o anumită intensitate care produce o rezonanță adâncă în ființa noastră. Ceva vechi, putrezit, fracturat, discordant, strâmb sau răsucit evocă un sentiment posomorât al frumosului. Un sentiment care este foarte greu de explicat sau înțeles.

Acesta este conceptul japonez de *wabi-sabi*.

Wabi-sabi este o experiență care recunoaște și apreciază imperfecțiunea sau efermeritatea vieții, dar este și despre cum ne raportăm la ea pentru a ne vedea pe noi ca *parte* a acelei efemerități.

Tradiția estetică occidentală datează din vremea Greciei antice, ale cărei idealuri erau frumusețea și perfecțiunea. Însă, în budism, și în special în cultura japoneză, se pune accentul pe caracterul temporar, pe faptul de a fi incomplet și pe fragilitatea tuturor lucrurilor. Diferența este cea dintre un Adonis de marmură și o ceașcă ciobită. Idealul împotriva realității existenței.

Dincolo de granițele Japoniei, conceptul de *wabi-sabi* este adesea asociat cu forma. Acesta poate fi găsit într-o ruină prăbușită, într-o masă de fermă uzată sau în coloanele asimetrice ale unui monument. Este adesea folosit ca adjectiv, cum ar fi „acea bancă este *wabi-sabi*”. În timp ce surprinde un element de concept, ratează un aspect cheie.

Wabi-sabi este mai asemănător unei *relații* dintre tine, privitorul, și obiectul la care te uiți. Un obiect nu poate fi pur și simplu *wabi-sabi*, el își ia această calitate de la noi. Atunci când o piatră de mormânt fisurată și acoperită cu mușchi mi se pare dureros de frumoasă, este pentru că îmi reamintește de mortalitatea, imperfecțiunea și efemeritatea tuturor lucrurilor. Pentru cineva, un leu cu cicatrici de luptă poate evoca sentimentul de *wabi-sabi*, pentru altcineva ar putea fi Jeff Buckley* sau cu-vântul final al unui roman.

Japonezii sunt foarte conștienți de anotimpurile trecătoare (de fapt, ei au șaptezeci și două de micro-anotimpuri), iar *wabi-sabi* este conectat cu ele. Este recunoașterea iminenței toamnei și a frigului iernii. Este savurarea vieții de primăvară, este apogeul verii, toate acestea în timpul în care realizăm că, la fel ca toate celelalte lucruri, ele vor dispărea. Toate lucrurile se oflesc, lasă cicatrici, se veștejesc și sunt sortite eșecului, iar *wabi-sabi* trebuie să recunoască asta.

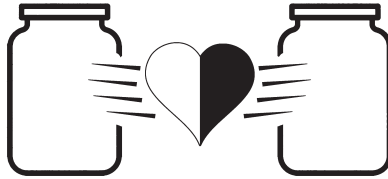
Așadar, data viitoare când vezi ceva stricat sau strâmb, recunoaște frumusețea intensă pe care o deține. Nimic nu durează la nesfârșit, nimic nu este perfect, iar lumea reflectă acest lucru peste tot.

---

* Cântăreț american, a trăit între anii 1966 și 1997. (n.tr.)

Platon

despre Iubirea adevărată

Cu toții îmbătrânim până la urmă. Putem lupta împotriva acestei idei, o putem amâna ori nega, dar, în final, toate lucrurile cu care ne mândrim în zadar se vor ofili într-o bună zi. Prin urmare, îți adresez o întrebare: ce înseamnă să iubești pe cineva dacă îl întâlnești doar atunci când este tânăr și frumos? Atunci când ne dedicăm cuiva, prin cuvânt sau prin faptă, ce se întâmplă atunci când corpul lor este complet schimbat?

În scrierile lui, Platon considera asta a fi esența iubirii.

Teoria iubirii a lui Platon este încadrată de viziunea lui mai largă asupra corpului și a sufletului. Potrivit lui, oamenii sunt doar suflete blocate sau închise într-un corp.

Sufletul este natura noastră cea mai pură și ne permite să trecem dincolo de această lume coruptă, falsă și iluzorie (vezi pagina 246) pentru a contempla asupra realității adevărate, perfecte – „lumea formelor” – care se ascunde în spatele a ceea ce este, aparent, „realitatea”. Sufletul este o fereastră către Adevăr.

Înțelegând asta, Platon crede că iubirea poate apărea în două forme: iubire lumească (sau vulgară) și iubire divină (sau pură).

Iubirea vulgară este materială, vanitoasă și superficială. Este atracție, dorință sexuală și poftă. Se concentrează doar asupra plăcerii și, odată ce pielea noastră se zbârcește și părul încărunțește, iubirea pălește. Astăzi am putea-o numi pasiune sau excitare. Este iubirea trupească.

Iubirea pură este recunoașterea sufletului celuilalt. Este observarea identității celei mai adevărate și mai adânci. Această iubire nu ține seamă de schimbările trupești și este constantă, loială și devotată, indiferent de forma pe care viața i-o oferă carapacei. Este o dedicare către esență care merge mai departe de toate modificările trupești. Este îmbrățișarea a două spirite; este iubirea sufletului.

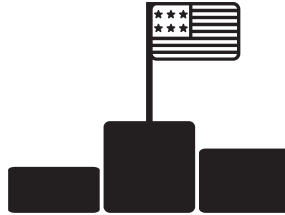
Astăzi, termenul de *iubire platonică* reprezintă angajamentul asexual față de altcineva. Este dorința de a-i vedea pe alții înflorind și de a scoate la lumină ce este mai bun din ei. Platon însuși nu a exclus în mod explicit dorința sexuală din varianta sa, dar este corect să spunem că el a înțeles dragostea ca fiind o privire dincolo de aspectul fizic, iar sexul poate realiza uneori acest lucru. Poate celebra sufletul altuia *prin* corpul său.

Deci, dacă ești bătrân și fragil, cu părul cărunt și pielea ridată și ești destul de norocos să te ții de mână cu cineva căruia nu-i pasă deloc cum arăți, gândește-te la iubirea lui Platon.

Iubirea adevărată nu este oarbă, ci profundă; vede dincolo de copertă. Este îmbrățișarea și compania a două suflete exilate împreună.

Fukuyama

despre Sfârșitul istoriei

Ei bine, amice, a fost o luptă grea, dar am câștigat. Tu, cu ideologiile tale străine și politica ta nebunească... Mi-e teamă că ai pierdut. Nu ne înțelege greșit, ai jucat bine. Aproape că ne-ai învins în secolul XIX cu acel tip Marx și am avut o situație delicată și cu sovieticii, dar, la fel ca în orice poveste demnă de Hollywood, capitaliștii, iubitorii de libertate, liberalii și bogații câștigă întotdeauna. Porniți genericul. Opriți toate războaiele. Să vină toată lumea, pentru că democrația liberală este ultimul om rămas în picioare.

Potrivit politologului american Francis Fukuyama, aceasta este povestea relațiilor internaționale din prezent. Afirmarea lui este că, din 1991, atunci când URSS a dispărut, democrația liberală a câștigat dezbaterile ideologice. Spus în cuvintele lui, este „sfârșitul istoriei”.

Fukuyama a scris acest citat celebru (și contestat) înaintea căderii Zidului Berlinului, și trebuie să i se recunoască meritul cel puțin pentru anticiparea evenimentului. Raționamentul său este, în esență, o aplicare a viziunii lui Hegel, în care istoria este percepută drept o progresie către un viitor mai bun și mai luminos care reprezintă, dacă nu o utopie perfectă, atunci cu siguranță cel mai bun loc în care ne vom afla

vreodată. Iar acest „cel mai bun loc în care ne vom afla vreodată” a luat forma democrației liberale. Nimic altceva nu ne poate oferi beneficiile duale ale prosperității și păcii.

Democrația liberală, ilustrată perfect de statele europene și America de Nord, dar și de statele care și-au dorit să le copieze, precum Japonia, oferă promisiunea unei vieți lungi și confortabile, în siguranță și securitate. Nu ne îngrijorăm că vom fi executați din cauza unei crime de gândire. Putem fi cine ne dorim și putem spune ceea ce vrem (aproape mereu). Putem să ne asociem așa cum dorim, iar dacă nu ne place sistemul, sau o anumită utilizare sau abuz de putere, avem o voce pe care o putem folosi pentru a ne plânge și un vot pentru a schimba direcția. Ce alt sistem oferă măcar pe-atât cât oferă acesta? Ce altă ideologie oferă acest mixt irezistibil de respect și siguranță sau de demnitate și avere?

Desigur, lupta nu este tocmai gata așa cum a anticipat Fukuyama. Versiunea Chinei de capitalism de stat oferă securitate, demnitate și, deși nu oferă și libertate într-un sens necontrolat, oferă clar un sens de identitate chineză. Regimurile totalitare, de la Coreea de Nord și până la Rusia, continuă să stea perseverente la putere. Mai mult, orientarea generală spre populism și acel sentiment de neliniște din democrațiile liberale sugerează o boală nerostită sau necunoscută care se descompune în inima ideologiei noastre presupus victorioase. Este ca și cum ceva nu este în regulă, dar nu știm ce.

Așadar, fără îndoială, Fukuyama are dreptate în multe privințe. Democrația liberală a oferit o bogăție și o securitate fără precedent, cu mult peste tot ce s-a întâmplat în orice altă perioadă. Dar este acesta finalul fericit, de basm, pe care îl credeam? Sau un nou răufăcător mai mare și mai înfricoșător se ridică din necunoscut, pregătit pentru Lupta pentru Istorie? Și dacă da, cine va câștiga?

Mulțumiri

Nimic nu poate fi complet explicat dacă nu este pus în context. În spatele fiecărui lucru se află o mulțime de motive pentru care el se află acolo. Această carte nu face excepție.

Pasiunea mea pentru filosofie nu ar fi existat niciodată fără mama mea, Rosemary, care m-a învățat să formulez întrebări, și fără tatăl meu, Michael, care m-a învățat să îndrăgesc cititul. Ei au fost dintotdeauna cei mai înțelepți oameni pe care îi cunosc și îi iubesc enorm.

Îi mulțumesc fratelui meu, Jamie, pentru susținerea lui constantă, dar și lui Wally, Ellie, Shaun și Chloë. Au fost mereu acolo împrăștiind idei și oferindu-mi atât de multe conversații interesante.

Vreau să-i mulțumesc în mod special lui Philip Mallaband, care nu cred că știe cât de mult îl apreciez. Maniera lui calmă, grijulie și blândă m-a învățat cum ar trebui să fie de fapt filosofia.

Încă nu-mi vine să cred că nebunii de la Wildfire au decis să facă o carte din manuscrisul meu, dar sunt veșnic recunoscător că au făcut-o. Alex Clarke și echipa sunt cu toții niște oameni minunați, fericiți și prietenoși. O mențiune specială trebuie să meargă către editorul meu, Lindsay Davies. Sfaturile ei, ochiul ei atent, căutarea meticuloasă a datelor pe Google și capacitatea ei de a se preface că îi plac glumele mele îi aduc toată recunoștința pe care i-o pot oferi.

Evident, nimic din toate acestea nu s-ar fi întâmplat dacă nu ar fi fost Charlie Brotherstone, agentul meu, care m-a luat sub aripa lui, dar și pentru că este tipul de persoană pe care nimeni nu o poate disprețui. Este unul dintre acei oameni minunați și autentici care pot face un compliment și chiar să creadă în el.

Și, în cele din urmă, îi mulțumesc soției mele, Tanya, pentru că a tolerat totul și pentru sprijinul ei afectuos și extrem de echilibrat. Ea, împreună cu fiul meu, Freddie, au reinventat ceea ce înseamnă viața, dând culoare și sens atâtor idei pe care nu le-am apreciat niciodată înainte. Ei sunt motivul pentru toate acestea.